

Teisteanais
Nàiseanta
PÀIPEAR EISIMPLEIR

SQ19/H/01

**Gàidhlig
Leughadh agus Sgrìobhadh**

Latha — Gun bhuinteanas
Date — Not applicable
Ùine: — 1 uair agus 40 mionaid (moladh)
Duration — 1 hour 40 minutes

**Gàidhlig
Reading and Writing**

Comharraidhean gu lèir — 50

ROINN 1 — LEUGHADH AIRSON TUIGSINN, MION-SGRÙDADH IS LUACHADH — 30 comharra
Leugh an earrann agus feuch air na ceistean AIR FAD.

ROINN 2 — LEUGHADH BREITHNEACHAIL IS SGRÌOBHADH — 20 comharra

Tagh AON de na roghainnean a-mhàin.

Nuair a dh'iarrar ort, fosgail do phàipear agus sgrìobh do fhreagairtean anns an leabhran freagairt.

Mura bi thu a' cleachdadh fianais bhon teacsa, feumaidh tu d' fhaclan fhèin a chleachdadh.

Cleachd inc **gorm** no **dubh**. Feumaidh tu duilleag ùr a chleachdadh airson gach roinn.

Mus fàg thu rùm nan deuchainn feumaidh tu gach leabhran a thoirt don Neach-faire. Mura dèan thu seo, dh'fhaodadh tu na comharraidhean air fad airson a' phàipeir seo a chall.

* S Q 1 9 H 0 1 *

An Sgàthan

An latha ud, bha mi air fios fhaighinn bhon cheannard aig m’ obair gum biodh agam ri oidhche a chur seachad ann am baile nach b’ aithne dhomh. Cha robh cus àiteachan-fuirich rin lorg san àite bheag iomallach sin. Mu dheireadh, thàinig mi tarsainn air taigh-òsta air an eadar-lìon agus chuir mi rùm air dòigh dhomh fhìn. Ged nach robh coltas ro bheothail air a’ bhaile nuair a

5 thàinig mi far na tràna, thog mi orm sìos an rathad. Bha rian agam air mo bheatha an uair sin. Anns an àm mus do thadhail mi air an àite ud. An t-àite far an do chaill mi mo chiall . . .

An dèidh a bhith a’ coiseachd greis mhath, thrèig soilleireachd an latha mi gu h-obann, ach thug mi ’n aire do sholas beag pìos far an rathaid a bha gu math coltach ri solas uinneige. Nuair a ràinig mi starsach an togalaich, laigh mo shùil air seann ghlag meirgeach air an doras, fear mòr iarainn le ròpa tiugh a’ crochadh fodha. A’ faireachdainn mar gum bithinn ann an seann fhilm, thug mi crathadh math air agus chlisg mi nuair a dh’fhosgail an doras sa bhad. Sheas fireannach àrd, dorcha air mo bheulaibh agus choimhead e orm le amharas. “Dè tha thu ag iarraidh?” dh’fhaighnich e ann an guth cruaidh. Sa mhionaid thug mi ’n aire do sheann leòn a bha air gearradh air a leth-cheann. Bha a shùilean domhainn uaine a’ geur-amhairc tromham. Bha mise

10 cho aithghearr ris fhèin nam fhreagairt. “Chuir mi air dòigh rùm airson na h-oidhche.” Chrath e a cheann agus rinn e osna mar gum bithinn air rudeigin gòrach a ràdh.

Mu dheireadh, dh’fhosgail e an doras beagan agus leig e a-steach mi. Le ceumannan slaodach, chaidh e air thoiseach orm sìos trannsa fhada, dhorcha, chumhang, timcheall an oisein agus, mu dheireadh thall, suas staidhre gu fìor mhullach an togalaich. Dh’fhosgail e an doras, chuir e air

20 an lampa agus thuirt e, “Seo do sheòmar. Cha bhi e ach fuar o nach eil mi air teine a chur air. Cha robh dùil agam riut.” Chuir mi dhìom mo bhaga agus shuidh mi sa chathair, taingeil gun do leig e a-steach mi. Air bòrd beag ri taobh na leapa, thug mi an aire do thrèidhe le aran, càise agus glainne fion air. “Dèan do shuipear dheth,” thuirt e agus dhùin an doras le brag air a chùlaibh.

25 “Ach carson a dh’fhàgadh tu . . .?” Chuir mi stad orm fhìn.

Cha robh an solas ach fann ach chithinn gun robh coltas na h-aoise air gach nì a bha san rùm o bhallachan robach gu brat-ùrlar sracte. Ach nuair a choimhead mi air an leabaidh, thog an t-aodach-leapa geal, glan mo spiorad agus bha i gam thàladh. Bha sgàthan mòr crochte os cionn an teine. A-nise, ged a rinn mi iomradh air rudan eile a bha san t-seòmar air thoiseach air an

30 sgàthan, ’s i ’n fhìrinn gur e a’ chiad rud a ghlac mo shùil nuair a chaidh mi a-steach air an doras.

Cha b’ ann mar sgàthan a bha e idir. Bha a h-uile coltas air gun robh mi a’ coimhead a-mach uinneag chruinn air cuan farsaing. Bha dath na gloinne coltach ri dath gorm na mara agus thug mi an aire gun robh bàta seòlaidh air a tarraing gu grinn sa ghloinne. Bha an sgàthan air greimeachadh orm mar telebhisean gun fhuaim ann an oisean rùm-suidhe. Mar gum b’ ann ag

35 aisling a bha mi, tha mi deimhinne às gun do thòisich am bàta air tulgadh gu socair agus na siùil ri gluasad air ais agus air adhart sa ghaoith. Sgiths, tha mi creidsinn. Shin mi air an leabaidh agus cha b’ fhada gus an robh mi nam shuain cadail.

Dhùisg mi ann an dorchadas fuar na h-oidhche gun fhios agam dè an uair a bha e. Chuir mi mo làmh a-mach airson sùil a thoirt air an uair air m’ fhòn. Nuair a shuath mi mo shùilean airson an sgrìon fhaicinn, dh’èirich an sealladh a b’ annasaiche a chunnaic mi riamh às an t-sàmhchair. An e trom-laighe a bha seo? Bha an sgàthan air fàs cho mòr gu robh e a’ toirt leis balla an t-seòmair uile agus bha a h-uile coltas air gun robh e a’ tarraing le gluasad a’ chuain. An ath mhionaid, thòisich an leabaidh ri tulgadh sìos agus suas agus, air m’ fhacal, bha mi air bòrd bàta ann am meadhan fìor dhroch stoirm le tuinn àrda gheala ag èirigh mar uilebheistean às a’ mhuir dhuibh.

40

A bharrachd air sgreuchail àrd na gaoithe cha chluinninn ach teannachadh nan ròpannan bho na siùil agus dìosgail fiodh deic a’ bhàta fhad ’s a ghluais e mar nì beò fodham. Bha eagal orm gun robh mi leam fhìn air bòrd. ’S e faochadh a bh’ ann seòladair eile fhaicinn a’ tighinn gam ionnsaigh air an deic ’s mi ann an èiginn le grèim bàis agam air ròpa. Ach cha mhòr nach do

45

50 dh'fhàg mo thoinisg mi nuair a thuig mi gun robh an duine mòr seo le ceum slaodach agus sùilean domhainn uaine ag amas orm le sgian aige na làimh, gràin air aodann agus coltas a' mhurtair air. Sa mhionaid, dh'aithnich mi e.

Leig mi èigh asam nuair a chunnaic mi e a' tighinn na b' fhaisge agus na b' fhaisge orm. Dh'èirich sgread gaoithe na b' àirde air mo chùlaibh . . .

* * *

55 Thàinig mi thuige nam fhallas air ùrlar an t-seòmair agus pìosan de sgàthan briste timcheall orm. Bha a' ghlainne ghleasach ghorm a' priobadh san dorchadas agus bha mo chiall na laighe ann am mìle pìos am measg nan sgealban biorach.

(An Sgàthan le Cailean T MacCoinnich – atharraichte).

Freagair na ceistean a leanas. Cho tric 's is urrainn dhut, bu chòir dhut na faclan agad fhèin a chleachdadh nad fhreagairtean.

1. Carson a bha aig an sgrìobhadair ri mòran rannsachaidh a dhèanamh air an eadar-lìon? 2
2. Seall mar a tha an sgrìobhadair a' toirt ort a bhith a' creidsinn gu bheil atharrachadh air tighinn air a bheatha bhon oidhche seo. Dh'fhaodadh tu iomradh a thoirt air taghadh-facail agus structair seantans. 2
3. Coimhead a-rithist air loidhnichean 7 gu 16.
Mìnich dè seòrsa suidheachadh a tha an sgrìobhadair a' cruthachadh an seo agus dèan soilleir mar a chuir e seo an cèill. 3
4. Coimhead a-rithist air loidhnichean 17 gu 20.
Ciamar a tha an dòigh-sgrìobhaidh a' sealltainn dhuinn gun robh an rùm aig an sgrìobhadair astar math air falbh? Thoir iomradh air an dà chuid, taghadh-facail agus structair seantans. 3
5. Carson a chuir e ìongnadh air an sgrìobhadair nuair a chunnaic e gun robh suipear deiseil air a shon air trèidhe san rùm? 2
6. A' cleachdadh eisimpleirean bhon teacsa, seall mar a tha an sgrìobhadair a' dèanamh coimeas eadar an leabaidh agus an stuth eile a tha anns an rùm. 2
7. Coimhead a-rithist air loidhnichean 26 gu 30.
Carson, nad bheachd, a dh'fhàg an sgrìobhadair fios mun sgàthan gu deireadh a' pharagraf? 2
8. Nad bheachd fhèin, mìnich dè cho freagarrach 's a tha an samhla, "mar telebhisean gun fhuaim ann an oisean rùm-suidhe". 2
9. Coimhead a-rithist air loidhnichean 42 gu 46.
A' cleachdadh eisimpleirean bhon teacsa, seall mar a tha an dòigh-sgrìobhaidh a' toirt taic do bheachd an sgrìobhadair gun robh e ann am meadhan trom-laigne. 3
10. Coimhead a-rithist air loidhnichean 47 gu 53.
Seall mar a tha an sgrìobhadair air a bhith soirbheachail faireachdainnean de dh'olc agus eagal a thoirt seachad anns an earrainn seo. 3

11. Coimhead a-rithist air loidhnichean 54 gu 56.

Seall dè cho èifeachdach 's a tha na h-ìomhaighean seo mar dheireadh don sgeulachd. Thoir iomradh air mar eisimpleir taghadh-facail, structair seantans agus ceanglaichean ris a' phlot.

3

12. Sgrìobh trì sreathan mar gheàrr-chunntas air na thachair dhan sgrìobhadair às dèidh dha a dhol a-steach don rùm. Na tagh ach am fiosrachadh as cudromaiche gus seo a dhèanamh.

3

ROINN 2 – LEUGHADH BREITHNEACHAIL IS SGRÌOBHADH – 20 comharra

Sgrìobh air AON de na roghainnean a leanas

1. Rosg

- (a) Tagh sgeulachd ghoirid no nobhail aig a bheil deireadh èifeachdach. Mìnich mar a thug an deireadh buaidh air an teacsa uile gu lèir.

NO

- (b) Tagh sgeulachd ghoirid no nobhail a thug buaidh ort air sgàth a' chuspair a bha anns an sgeulachd no san nobhail. Mìnich dè na rudan a rinn an cuspair cho tarraingeach dhut.

2. Bàrdachd

- (a) Tagh pìos bàrdachd a leugh thu a bha brònach. Seall mar a chleachd am bàrd diofar sgilean sgrìobhaidh gus am faireachdainn seo a bhrosnachadh annad.

NO

- (b) Tagh pìos bàrdachd aig an robh ceangal làidir ri cultar na Gàidhlig no ri àite sònraichte. Mìnich mar a chuir am bàrd na faireachdainnean aige/aice an cèill.

3. Dràma

- (a) Tagh pìos dràma a chunnaic no a leugh thu anns an robh caractar a ghlac d' aire. Mìnich mar a chleachd an sgrìobhadair diofar sgilean sgrìobhaidh no/agus caractar eile gus an caractar seo a dhèanamh cho inntinneach dhut.

NO

- (b) Tagh pìos dràma a leugh thu aig an robh toiseach a ghlac d' aire sa bhad. Mìnich mar a bha an toiseach seo cudromach a thaobh cuspair anns a' chòrr dhen dealbh-chluich.

4. Film/Telebhisean

- (a) Tagh film no prògram-dràma anns a bheil structair plot uabhasach èifeachdach. Mìnich mar a tha seo follaiseach agus mar a bha e cudromach anns an fhilm no sa phrògram gu lèir.

NO

- (b) Tagh film no prògram-dràma a thug buaidh ort air sgàth aon de na cuspairean a nochd ann. Mìnich mar a bha an cuspair seo follaiseach agus seall mar a thug e buaidh ort.

5. Cànan

- (a) Tagh aon dual-chainnt Ghàidhlig agus seall na tha ga dèanamh sònraichte don sgìre far a bheil i air a bruidhinn.

NO

- (b) Mìnich le eisimpleirean, a' bhuaidh a tha air a bhith aig leasachaidhean cànan air a' Ghàidhlig mar eisimpleir ann an saoghal Foghlam tro Mheadhan na Gàidhlig, na Meadhanan, na h-Ealain . . .

[CRÌOCH A' PHÀIPEIR EISIMPLEIR]